

ความหวัง จากโลกหายนะในผลงานจิตรกรรม*

Hope from Cataclysmic World in Paintings

Received:	July	17, 2019
Revised:	December	6, 2019
Accepted:	December	13, 2019

วิทยา หอทรัพย์ (Witthaya Hosap)**

อิทธิพล ตั้งโฉลก (Ithipol Thangchalok)***

ถาวร โกอุดมวิทย์ (Thavorn Ko-udomvit)****

ชัยยศ อิชฎีวรพันธุ์ (Chaiyosh Isavorapant)*****

บทคัดย่อ

หากย้อนกลับไปในอดีต การเกิดภัยพิบัติในต่างแดนเป็นเรื่องยากที่คนต่างพื้นที่จะรับรู้ได้ เนื่องด้วยการสื่อสารยังไม่ก้าวหน้าเช่นปัจจุบัน การกำเนิดของภาพถ่ายและเทคโนโลยีทำให้การส่งสัญญาณเกี่ยวกับภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ได้รับการเผยแพร่ไปทั่วโลก นั่นทำให้เรารู้ได้ถึงภัยพิบัติที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและรุนแรงขึ้นทุกที อย่างไรก็ตาม เรื่องราวหายนะจากภัยพิบัติทางธรรมชาติได้ถูกบันทึกไว้ในผลงานจิตรกรรมจำนวนมาก ทั้งจากความเชื่อและคำทำนายเกี่ยวกับวาระสุดท้ายของโลก รวมถึงการสร้างสรรคงานจากเหตุการณ์จริงในบทความฉบับนี้ ผู้เขียนได้ศึกษาผลงานจิตรกรรมของ เปาโล อุซเซลโล (Paolo Uccello) ปีเอโร ดิ โกซิโม (Piero di Cosimo) ธรอมส์ โคล (Thomas Cole) และมะนะบุ อิเคดะ (Manabu Ikeda) ด้วยการวิเคราะห์รูปทรงและสัญลักษณ์ที่ปรากฏในภาพ จากการศึกษาพบว่าภาพจิตรกรรมดังกล่าวไม่เพียงแสดงภาพหายนะที่มี

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง ภาพสะท้อนหายนะของเมือง ระดับปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

This article is part of a doctoral dissertation on “The Reflection Of City Disaster” for the degree of Doctor of Philosophy program in Visual Arts, Graduate School, Silpakorn University.

** นายวิทยา หอทรัพย์ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 0817701227, witthayahosap@gmail.com

Mr. Witthaya Hosap, The student of Doctor of Philosophy program in Visual Arts, Graduate School, Silpakorn University, 0817701227, witthayahosap@gmail.com

*** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ศาสตราจารย์เกียรติคุณอิทธิพล ตั้งโฉลก ผู้มีความรู้ความสามารถพิเศษ ภาควิชาจิตรกรรม คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Professor Emeritus Ithipol Thangchalok, Specialist of Department of Painting, Faculty of Painting Sculpture and Graphic Arts, Silpakorn University

**** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ศาสตราจารย์ถาวร โกอุดมวิทย์ อาจารย์ประจำภาควิชาภาพพิมพ์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Professor Thavorn Ko-Udomvit, Lecturer of Department of Graphic Arts, Faculty of Painting Sculpture and Graphic Arts, Silpakorn University

***** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยศ อิชฎีวรพันธุ์ อาจารย์ประจำภาควิชาทฤษฎีศิลป์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Associate Professor Chaiyosh Isavorapant, Ph.D., Lecturer of Department of Art Theory, Faculty of Painting Sculpture and Graphic Arts, Silpakorn University

ความสับสนวุ่นวายและความอันตรายเท่านั้น หากแต่ยังสอดแทรกความหวังและทางรอดจากเหตุการณ์ในภาพเขียนดังกล่าวด้วย

คำสำคัญ: จินตนาการ, ทิวทัศน์, หายนะ, ภัยพิบัติทางธรรมชาติ, ความหวัง

Abstract

Natural disaster in a country, at past, was difficult to be perceived by foreigners because of undeveloped communication. Presently, the happened disaster is visualized over the world by photo and other developed technologies, so people are able to perceive its continuity and annihilation. The cataclysm from occurrence is also recorded in paintings. Besides, some paintings are inspired by belief and prophecy about the world apocalypse. This article aims to study the works by Paolo Uccello, Thomas Cole, Piero di Cosimo, and Manabu Ikeda. By analyzing the shapes and symbols appeared in their paintings, this article found that chaos and danger of the cataclysm are pictured. Furthermore, hope and salvation are also harmonizingly pictured in the paintings.

Keywords: Imagination, Landscape, Cataclysm, Natural Disaster, Hope

บทนำ

การจินตนาการถึงวันที่โลกดับสูญ มนุษยชาติถึงกาลอวสาน อาจฟังดูเป็นเรื่องเหลือเชื่อและเหลวไหลเกินขอบเขตของวิทยาศาสตร์ แต่กลับดึงดูดความสนใจของผู้คนที่เชื่อว่าวันนั้นอาจเกิดขึ้นจริงสักวันหนึ่ง เห็นได้จากการที่สภาพอากาศมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว และมนุษย์ต้องเผชิญภาวะวิกฤตที่มีสาเหตุมาจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ (natural disasters) เช่น ภาวะภัย อุทกภัย อัคคีภัย แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด โรคระบาด ฯลฯ จนเกิดคำถามที่ว่า เกิดอะไรขึ้นกับโลกของเราบ้างแล้วถึงคราวที่โลกใกล้จะถึงจุดจบ การรับรู้ถึงหายนะภัยพิบัติที่เกิดขึ้นทั่วโลกพร้อม ๆ กัน ชี้ให้เห็นว่าภัยพิบัติทางธรรมชาติสามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลานำมาซึ่งความวิตกกังวลแก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ และคนทั้งโลกเป็นอย่างมาก

เหตุการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในระยะเวลาเพียงไม่ถึงสิบปีได้แสดงให้เห็นถึงพลังธรรมชาติที่ลงโทษมวลมนุษยชนับแสน นับล้าน ให้ต้องสังเวยชีวิต ตัวอย่างเช่น แผ่นดินไหวและสึนามิที่เกาะสุมาตรา ประเทศอินโดนีเซีย พายุไซโคลนนาร์กิสที่ประเทศพม่า แผ่นดินไหวที่เฮติ ขนาด 7.0 ริกเตอร์ แผ่นดินไหวและคลื่นสึนามิที่ประเทศญี่ปุ่น เหตุการณ์ดินถล่มในประเทศอัฟกานิสถาน เหตุการณ์น้ำท่วมรุนแรงในช่วงลมมรสุมพัดผ่านที่ประเทศอินเดีย เนปาล ภูฏาน และบังกลาเทศ เหตุการณ์ไฟฟ้า California รัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าเหตุการณ์เหล่านี้เป็นดังสัญญาณเตือนว่าหายนะแห่งวันสิ้นโลกกำลังใกล้เข้ามาทุกที

ผลงานจิตรกรรมเป็นสื่อสำคัญประเภทหนึ่งที่น่าความเชื่อดังกล่าวมาถ่ายทอดเป็นรูปธรรม ซึ่งภาพลักษณ์ของหายนะจากภัยพิบัติทางธรรมชาติที่นำมาวิเคราะห์ในการศึกษานี้มีทั้งหมด 4 ชิ้น ได้แก่

1. Flood and Waters Subsiding โดย Paolo Uccello
2. The Subsiding of the Waters of the Deluge โดย Thomas Cole
3. The Forest Fire โดย Piero di Cosimo
4. Rebirth โดย Manabu Ikeda

จากพระคัมภีร์ สู่ภัยพิบัติทางธรรมชาติในงานจิตรกรรม

ในคัมภีร์ไบเบิลมีการพยากรณ์ว่าจะมีภัยพิบัติหลายอย่างเกิดขึ้นในช่วงปลายของยุคสมัย และกล่าวถึงความเชื่อเกี่ยวกับวันสิ้นโลก ตัวอย่างเช่น การระบุใน มัทธิว 24:7 ว่า “ประชาชาติกับประชาชาติ และอาณาจักรกับอาณาจักรจะต่อสู้กัน ทั้งจะเกิดกันดารอาหารและแผ่นดินไหวในที่ต่างๆ” (สมาคมพระคริสตธรรมไทย, 2554) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีความเชื่อมากมายตั้งแต่โบราณที่พยากรณ์เกี่ยวกับวาระสุดท้ายของโลก เช่น คำทำนายของนอสตราดามุสว่าโลกจะมีอันเป็นไปใน ค.ศ. 1999 ดาวหางฮัลเลย์โคจรพาสารพิชสู่โลก ค.ศ. 1910 การเฉลิมฉลองศตวรรษใหม่ใน ค.ศ. 2000 ด้วยกาลอวสานของโลก หรือการที่นักคณิตศาสตร์ชาวอเมริกันออกมาเตือนว่าวันที่ 23 กันยายน ค.ศ. 2017 ดาวเคราะห์ขนาดใหญ่ชื่อนิรูจะพุ่งชนโลกจนทำให้โลกแตก เกิดภาวะน้ำท่วมโลก และแผ่นดินไหวรุนแรง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเหตุการณ์ของโลกอาจมิได้ดำเนินไปเช่นคำพยากรณ์ แต่ก็สามารถทำให้ผู้ที่ทราบถึงคำพยากรณ์จำนวนมากเกิดการตื่นตัวและเตรียมตัวตั้งรับกับเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้น

เรื่องราวของโนอาห์และน้ำท่วมโลกในคัมภีร์ไบเบิล ปฐมกาลบทที่ 6 เป็นหนึ่งในเรื่องราวที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างแพร่หลาย เนื้อหาของเหตุการณ์กล่าวถึงโนอาห์ผู้เป็นสาวกที่เชื่อฟังของพระยะโฮวา เขาได้รับคำเตือนเรื่องการเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ที่พระเจ้าบันดาลเพื่อเป็นบทลงโทษสำหรับบาปของมนุษยชาติ เขาจึงสร้างเรือโนอาห์ขึ้น และทำให้ครอบครัวของเขา รวมถึงสัตว์ต่าง ๆ ที่เขาพาขึ้นเรือด้วยรอดชีวิตอย่างปลอดภัย ทั้งนี้มีศิลปินจำนวนมากนำเรื่องราวดังกล่าวเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยผลงานที่น่าวิเคราะห์ในการศึกษานี้ ได้แก่ ผลงาน Flood and Waters Subsiding โดย Paolo Uccello และผลงาน The Subsiding of the Waters of the Deluge โดย Thomas Cole

Flood and Waters Subsiding โดย Paolo Uccello

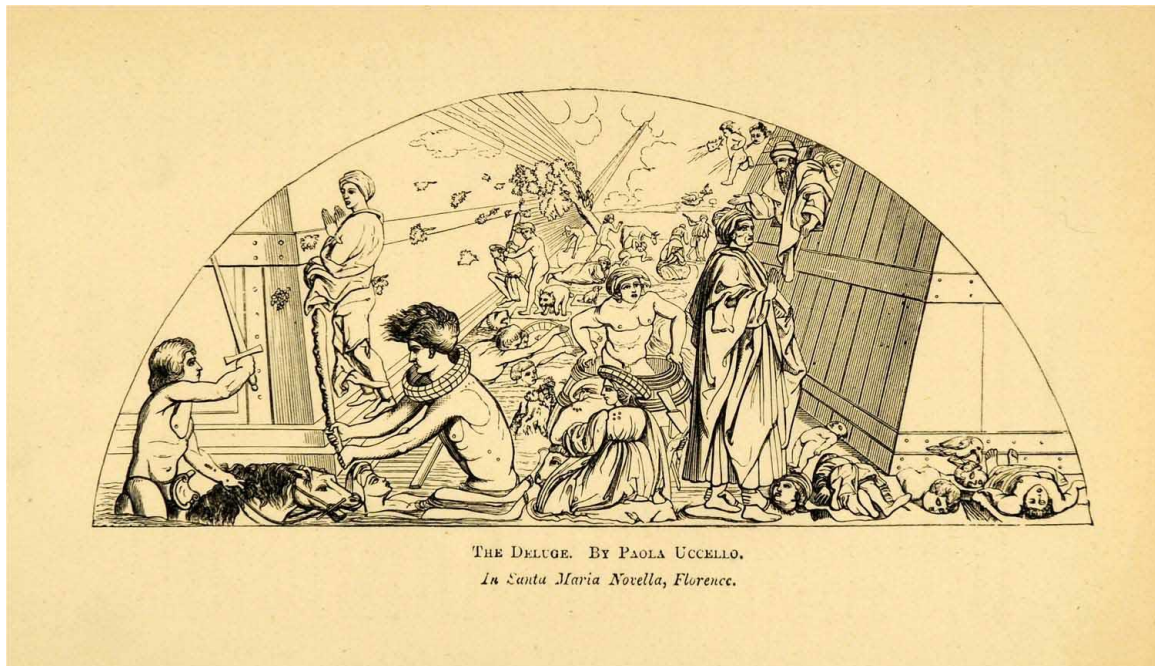
Paolo di Dono หรือ Paolo Uccello (1397-1475) เป็นศิลปินชาวอิตาลีคนสำคัญแห่งยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ จิตรกรรมฝาผนังในโบสถ์วิหารหลายแห่งในอิตาลีเป็นผลงานของเขา รวมถึงภาพนาฬิกาที่อาสนวิหาร Santa Maria del Fiore ด้วย สำหรับผลงาน Flood and Waters Subsiding (1447-1448) เป็นหนึ่งในจิตรกรรมฝาผนังแบบปูนเปียกครึ่งวงกลม เขียนอยู่ ณ บริเวณ Green Cloister ของมหาวิหาร Santa Maria Novella เมืองฟลอเรนซ์ ประเทศอิตาลี

ภาพเขียน Flood and Waters Subsiding (ภาพที่ 1) เป็นภาพที่มีความซับซ้อนในการจัดองค์ประกอบภาพและทัศนมิติอย่างมาก โดยในภาพปรากฏเรือหรือนาวาของโนอาห์สองแห่งทางซ้ายและขวาทั้งพื้นที่ตรงกลางและด้านหน้าให้กับความสับสนอลหม่านของมนุษย์ ส่วนพื้นที่ระยะหลังแสดงภาพภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดจากการลงโทษของพระเจ้า นักประวัติศาสตร์ศิลป์ได้สันนิษฐานกันว่าภาพเขียนนี้เป็นการผสมผสานฉากของเหตุการณ์เกี่ยวกับนาวาของโนอาห์และเหตุการณ์น้ำท่วมโลกสองช่วงเวลาด้วยกัน ได้แก่ตอนที่นาวาแล่นผ่านกระแสน้ำเชี่ยวกราก และตอนที่นาวาเข้าเทียบท่ายังแผ่นดินขณะที่น้ำเริ่มลดลง (Farthing, 2006) นอกจากนี้ในหนังสือ Paolo Uccello มีการบรรยายว่าภาพเขียนนี้สามารถแบ่งออกได้เป็นสองส่วนด้วยกัน โดยด้านซ้ายของภาพแสดงถึงความตายของผู้มีบาปหนา ส่วนด้านขวาแสดงถึงความหวังที่อุบัติขึ้นใหม่ของผูรอดชีวิตในการที่จะได้รับการอภัยจากพระเจ้า (D'Ancona, 1960) ความโดดเด่นอีกประการหนึ่งของภาพคือการเลือกใช้สีที่ไม่หลากหลายนัก โดยแบ่งการใช้สีอย่างชัดเจน เช่น สีน้ำตาลอิฐสำหรับเรือ สีฟ้าสำหรับน้ำและท้องฟ้า และโทนสีเขียวสำหรับภาพบุคคล เป็นต้น

ภาพที่ 1 Paolo Uccello, Flood and Waters Subsiding, 1447-1448

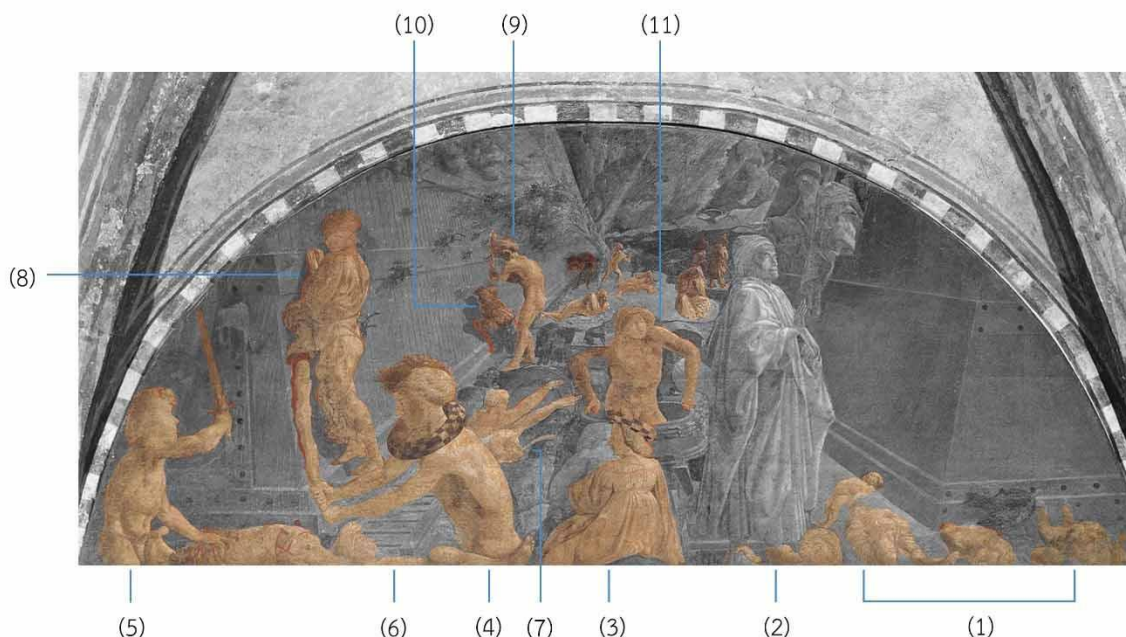
ที่มา : Paolo Uccello, Paolo Uccello / Paolo D'Ancona by D'Ancona, Paolo,
(New York : McGraw-Hill, c1960).

ภาพที่ 2 ภาพลายเส้น Paolo Uccello, Flood and Waters Subsiding

ที่มา : Paolo Uccello, *What is Interesting Writing in Art History?*, Accessed August 6, 2018, available from <http://305737.blogspot.com/2013/03/chapter-17.html>

ในการศึกษาภาพเขียนนี้จะวิเคราะห์ผ่านองค์ประกอบสองส่วนของภาพ ได้แก่ ความโกลาหลของมนุษย์และบรรยากาศของพื้นที่ที่นำไปสู่ภาพรวมของหายนะจากภัยพิบัตินี้ ดังที่กล่าวไปข้างต้นว่าองค์ประกอบของภาพมีความซับซ้อนอย่างยิ่ง ภาพคนจำนวนมากในภาพนี้จึงดูสับสนอลหม่าน รวมถึงมีสัดส่วนที่ไม่สัมพันธ์กัน อาจกล่าวได้ว่าแต่ละบุคคลในภาพมีพื้นที่เฉพาะของตนเอง ทั้งท่าทางและกิจกรรมล้วนไม่แสดงถึงการปฏิสัมพันธ์ เพียงแต่สะท้อนภาพของหายนะที่เกิดขึ้นร่วมกันเท่านั้น ซึ่งแต่ละคนในภาพก็ต่อสู้ดิ้นรนเพื่อเอาชีวิตรอดด้วยวิธีการของตนเอง ส่วนที่รวมกันอยู่ก็เป็นฉากศพไปเสียแล้ว ดังรายละเอียดของภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 3 Flood and Waters Subsiding (ภาพรายละเอียด)

ที่มา : Paolo Uccello, **Paolo Uccello / Paolo D'Ancona** by D'Ancona, Paolo,
(New York : McGraw-Hill, c1960).

จากภาพจะสังเกตเห็นได้ว่าในระยะหน้ามีฉากศพเกลื่อนกลาดอยู่บนพื้น (1) และมีภาพคล้ายชายคนหนึ่ง ที่เห็นเพียงศีรษะและมือจับอยู่ที่ข้อเท้าของนักบวช (2) โดยที่นักบวชมิได้แสดงความสนใจแต่อย่างใด ตรงกลางของภาพในระยะหน้ามีหญิงสาวคนหนึ่งนั่งคร่อมหลังอยู่บนสัตว์ชนิดหนึ่ง ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นวัวกระทิง (3) หันหน้ามองไปทางด้านซ้าย ซึ่งถัดมาทางด้านหน้ามีภาพเหมือนกับการต่อสู้ของชายสองคน หากแต่ทั้งสองคนไม่ได้ปฏิสัมพันธ์ สังเกตได้จากทิศทางการมองและองศาการหันตัว ชายคนหนึ่งร่างกายท่อนบนเปลือยเปล่าไหลพื้นน้ำขึ้นมา (4) สวมใส่เพียงเครื่องประดับทรงเรขาคณิตอันสลบซับซ้อนที่เรียกกันว่า “Mazzocchio” เช่นเดียวกับเครื่องสวมหัวของหญิงสาว มือทั้งสองจับกระบองหันหน้าไปทางชายหนุ่มที่นั่งอยู่บนหลังม้าและถือดาบตั้งตรงยื่นไปข้างหน้า (5) ด้านล่างของชายที่ถือกระบอง มีชายอีกคนที่ลอยอยู่บนผิวน้ำ (6) ถัดไปจึงเป็นบันไดที่นำสายตาไปสู่คนสองคนที่กำลังว่ายน้ำเอาชีวิตรอดอยู่ โดยชายคนหนึ่งกำลังพ่นน้ำออกจากปาก (7) บริเวณทางด้านซ้าย มีชายคนหนึ่งยืนเกาะผนังเรือเท่าที่พ้นจากน้ำ ใช้มือแนบกับลำเรือเพื่อทรงตัว (8) ลึกเข้าไปมีชายอีกคนที่ถือไม้คล้ายกำลังต่อสู้ (9) ในขณะที่คนที่อยู่ใกล้ ๆ งอตัวลง (10) แต่ยังคงไม่มีความสัมพันธ์กัน ส่วนตรงกลางภาพมีชายร่างเปลือยคนหนึ่งใช้มือยันตัวขึ้นมาจากถังที่ลอยอยู่ (11) และบริเวณระยะหลังของภาพยังมีคนอีกหลายคน ที่แสดงความทุกข์ทรมานต่อความโหดร้ายของหายนะครั้งนี้

นอกจากความโกลาหลของมนุษย์ที่เผชิญกับหายนะ พื้นที่ในระยะหลังยังแสดงให้เห็นถึงบรรยากาศที่น่าหวาดกลัว ด้วยพายุฝนที่โหมกระหน่ำ สายฟ้าผ่าฉีกกลางดึกคืนไม้ กิ่งไม้ต้นไม้ที่ลู่ไปตามลมที่พัดอย่างรุนแรง เมฆหมอกดำทึบมีนรกคลุมทั่วท้องฟ้า องค์ประกอบและมุมมองที่ซับซ้อนของฉากภัยพิบัติทางธรรมชาตินี้สามารถสร้างความน่าหวาดกลัว ความหดหู่ ได้อย่างมาก

ภาพที่ 4 Flood and Waters Subsiding (ภาพรายละเอียด)

ที่มา : Paolo Uccello, **Paolo Uccello / Paolo D'Ancona** by D'Ancona, Paolo,
(New York : McGraw-Hill, c1960).

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางหายนะครั้งใหญ่นี้ยังคงมีความหวัง ด้วยด้านหน้าภาพทางขวายังปรากฏภาพนักบวชผู้หนึ่งกำลังยืนอย่างนิ่งสงบและมองสูงขึ้นไป ส่วนด้านขวามือของภาพ มีชายผู้หนึ่งโน้มตัวออกมาจากหน้าต่างเรือ สันนิษฐานกันว่าเป็นภาพของโนอาห์ มือของเขาที่ยื่นออกมานั้นเชื่อว่าเป็นการรอคอยให้นักเขาที่เขาส่งไปหาแผ่นดินกลับมา โดยในพระคัมภีร์กล่าวว่าการกลับมาของนกเขาพร้อมก้านมะกอกเทศแสดงถึงระดับน้ำที่ลดลงแล้ว (ปฐมกาล 8:11) จากภาพเขียนนี้สามารถเห็นนกเขาสองตัวและก้านมะกอกได้ในระยะหลังไกลออกไป

ภาพที่ 5 Flood and Waters Subsiding (ภาพรายละเอียด)

ที่มา : Paolo Uccello, **Paolo Uccello / Paolo D'Ancona** by D'Ancona, Paolo,
(New York : McGraw-Hill, c1960).

กล่าวโดยสรุป จิตรกรรมของ เปาโล อุเซลโล ภาพนี้แสดงถึงหายนะจากภัยพิบัติทางธรรมชาติทั้งฝนตกฟ้าผ่า และลมพายุ ประกอบกับภาพของมนุษย์ที่ดิ้นรนและยังคงต่อสู้เพื่อตอกย้ำถึงบาปที่ได้กระทำ ท่ามกลางอุทกภัยครั้งใหญ่ที่มุ่งชำระความสกปรกของโลกให้หมดสิ้น หากแต่ท้ายที่สุดแล้วทั้งภาพและเนื้อหาจากพระคัมภีร์ ยังคงหลงเหลือความหวังให้แก่มนุษย์ด้วยภาพนาวาของโนอาห์ที่เทียบอยู่กับพื้นดิน รวมถึงภาพโนอาห์ที่รอคอยการกลับมาของนกเขา อีกทั้งยังมีสัตว์ต่าง ๆ ที่รอดชีวิต ภาพนี้จึงเป็นภาพหายนะที่ยังคงพื้นที่แห่งความหวังและทางรอดชีวิตจากเหตุการณ์ภัยพิบัติ

The Subsiding of the Waters of the Deluge โดย Thomas Cole

โธมัส โคล (1801-1848) เป็นจิตรกรภาพภูมิทัศน์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของอเมริกาในศตวรรษที่ 19 เขาเกิดที่ประเทศอังกฤษ และอพยพไปตั้งถิ่นฐานในประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อปี ค.ศ. 1818 จากคำอธิบายผลงานใน Smithsonian American Art Museum ซึ่งเป็นสถานที่จัดแสดงผลงานชิ้นนี้ในปัจจุบันให้คำอธิบายไว้ว่า ศิลปินมองว่าอเมริกาเป็นจุดเริ่มต้นของอารยธรรม เขาเปรียบเทียบการปฏิวัติอเมริกาว่าเป็นการกวาดล้างระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของราชวงศ์อังกฤษออกไป เช่นเดียวกับเหตุการณ์มหาอุทกภัยในคัมภีร์ไบเบิลที่พระเจ้าบันดาลเพื่อเป็นบทลงโทษสำหรับบาปของมนุษยชาติ ในภาพเขียนนี้ระดับน้ำที่ลดลง จึงสื่อความหมายถึงอนาคตอันสงบสุขของสาธารณรัฐ (คำอธิบายภาพใน gallery Smithsonian American Art Museum website) อาจกล่าวได้ว่าการชำระล้างด้วยน้ำท่วมนี้เปรียบเหมือนการเริ่มต้นใหม่ เป็นเหมือนภาพแทนของอเมริกาที่เป็นอิสระจากการคุกคามของระบอบราชาธิปไตยยุโรป และเริ่มต้นใหม่ด้วยระบอบประชาธิปไตย (อ้างอิง Pastan, Amy (1999). *Young America: Treasures from the Smithsonian American Art Museum* (1. publ., 1.print. ed.). New York: Watson-Guption Publications. p. 26.)

ภาพที่ 6 **Thomas Cole**, The Subsiding of the Waters of the Deluge, 1829 Medium Oil on canvas(90.8 cm x 121.4 cm), at Smithsonian American Art Museum, Washington, D.C.

ที่มา : Thomas Cole: The Subsiding of the Waters of the Deluge, Accessed August 16,2018, available from <https://americanart.si.edu/artwork/subsiding-waters-deluge-5080>

ผลงาน The Subsiding of the Waters of the Deluge เป็นภาพจิตรกรรมสีน้ำมันบนผ้าใบ ซึ่งเขียนขึ้นจากการรวบรวมข้อมูลทางธรณีวิทยาจากนักธรณีวิทยาและนักวิทยาศาสตร์จำนวนมาก เพื่อให้ได้ภาพที่ใกล้เคียงกับความเป็นไปได้มากที่สุดว่าหลังจากน้ำท่วมโลก สภาพพื้นที่ของโลกจะเป็นอย่างไร โดยภาพวาดแสดงให้เห็นถึงทิวทัศน์ที่ประกอบไปด้วยภูเขา ซากหินผุพัง ซากต้นไม้ สายน้ำที่ไหลจากเบื้องบนลงสู่พื้นดินเบื้องล่างผ่านซอกหินเป็นเส้นสายตานำสู่ผืนน้ำ มีภูเขาหินอยู่ในระยะหลัง จากภาพจะเห็นได้ว่าเป็นการถ่ายทอดผ่านมุมมองจากที่มีดมองไปยังที่สว่างคล้ายกับภาพย้อนแสง

หากสังเกตภาพจากด้านซ้ายจะพบว่ามีน้ำตกที่ไหลลงมาตามร่องหินประกอบกับแสงที่สาดส่องเข้ามา ทำให้มองเห็นพื้นผิว รูปร่าง และการซ้อนทับของหินขนาดใหญ่ อีกทั้งน้ำหนักสีที่สว่างของน้ำยังช่วยขับเน้นให้เห็นเศษซากของต้นไม้ กิ่งไม้ และหินที่พังถล่มได้ชัดเจนขึ้น แตกต่างจากซากหินทางด้านขวาที่ไม่ได้รับการตกกระทบของแสง ทำให้เห็นเป็นเงาดำขนาดใหญ่ นอกจากนี้ยังมีภาพของหวักระโหลกที่วางอยู่อย่างโดดเดี่ยวใกล้กับก้อนหินด้านหน้า สื่อถึงการชำระล้างความโง่เขลาของมนุษย์ให้หมดไปจากโลกนี้ (ภาพที่)

ภาพที่ 7 The Subsiding of the Waters of the Deluge (ภาพรายละเอียด)

ที่มา : Thomas Cole: The Subsiding of the Waters of the Deluge, Accessed August 16,2018,
available from <https://americanart.si.edu/artwork/subsiding-waters-deluge-5080>

ภาพที่ 8 The Subsiding of the Waters of the Deluge (ภาพรายละเอียด)

ที่มา : Thomas Cole: The Subsiding of the Waters of the Deluge, Accessed August 16,2018,
available from <https://americanart.si.edu/artwork/subsiding-waters-deluge-5080>

แม้ภาพเขียนดังกล่าวจะถ่ายทอดหายนะของเหตุการณ์น้ำท่วมโลก ซึ่งเห็นได้จากความพังทลายในระยะหน้า หากแต่บริเวณกึ่งกลางของภาพบริเวณผืนน้ำ ยังแสดงให้เห็นนกเขาตัวหนึ่งบินไปสู่แสงสว่าง และมีเรือที่ลอยอยู่บนผิวน้ำอันนิ่งสงบซึ่งเชื่อว่าเป็นเรือของโนอาห์นำทางไปสู่ความหวังและการเกิดใหม่ของโลก เปรียบได้กับยุคสมัยที่กำลังจะเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นของอเมริกา

ชีวิตกับธรรมชาติ สู่ภัยพิบัติในผลงานจิตรกรรม

The Forest Fire โดย Piero di Cosimo

Piero di Lorenzo หรือ Piero di Cosimo (1462-1522) เป็นจิตรกรชาวฟลอเรนซ์ ผลงานส่วนใหญ่ของเขาได้รับอิทธิพลมาจากตำนานของกรีกและวรรณกรรมคลาสสิกต่าง ๆ รวมถึงเนื้อหาที่เกี่ยวกับวิวัฒนาการของมนุษย์ โดยในผลงานมักปรากฏภาพสิ่งมีชีวิตที่เป็นการผสมกันระหว่างมนุษย์และสัตว์ หรือการที่มนุษย์เรียนรู้ที่จะใช้ไฟและเครื่องมือเครื่องมือในยุคก่อน (www.virtualuffizi.com) ในช่วงบั้นปลายของชีวิต ผลงานของเขาจึงเริ่มมีเนื้อหาเกี่ยวศาสนามากขึ้น

จากประวัติของศิลปินในหนังสือ *Lives of the Most Eminent Painters, Sculptors, and Architects Vol. 2* (1871) โดย Giorgio Vasari ระบุว่าศิลปินหลงใหลในตำนานและประวัติศาสตร์ของมนุษย์ยุคเริ่มแรกอย่างมาก ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีมนุษย์กับธรรมชาติยังมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน นอกจากนี้ในหนังสือยังระบุอีกว่า Cosimo มีอาการของผู้ที่เป็นโรคกลัวไฟ (Pyrophobia) อีกด้วย

ผลงาน *The Forest Fire* เป็นจิตรกรรมภูมิทัศน์ที่เชื่อว่าได้รับแรงบันดาลใจมาจากบทกวีของ Lucretius ซึ่งเป็นนักปรัชญาสมัยโรมัน เรื่อง *On the Nature of Things* ซึ่งกล่าวถึงมนุษย์กับโลกและธรรมชาติในแง่มุมต่าง ๆ ภาพเขียนชิ้นนี้สามารถเชื่อมโยงได้กับภาพเขียนบนแผ่นไม้อีกสองภาพที่เขียนขึ้นก่อน โดยแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการของมนุษย์ตั้งแต่ยุคหินมาจนถึงยุคความเจริญแรกเริ่ม ประกอบด้วยภาพ *A Hunting Scene* (1494–1500) *Return from the Hunt* (1495 -1505) และภาพเขียน *The Forest Fire* (1505) อาจเป็นภาพเขียนที่ต่อเนื่องมาจากสองภาพดังกล่าว (Bleijenberg, 2013) เมื่อวิเคราะห์ภาพทั้งสามพบว่าทั้งหมดประกอบด้วยต้นไม้ น้ำ มนุษย์ สัตว์ ครึ่งมนุษย์ครึ่งสัตว์ และไฟป่าเช่นเดียวกัน หากแต่พัฒนาการของมนุษย์ในแต่ละช่วงเวลานั้นแตกต่างกัน

ภาพที่ 9 Piero di Cosimo, A Hunting Scene, 1494–1500 Medium Tempera and oil transferred to Masonite(70.5 x 169.5 cm), at Metropolitan Museum

ที่มา : Piero di Cosimo: A Hunting Scene, Accessed August 16,2018, available from <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/437283>

ภาพที่ 9 Piero di Cosimo, Return from the Hunt, 1495–1505 Medium Tempera and oil on wood(70.5 x 168.9 cm), at Metropolitan Museum

ที่มา : Piero di Cosimo: Return from the Hunt, Accessed August 16,2018, available from <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/437284>

ภาพที่ 9 Piero di Cosimo, The Forest Fire, 1505 Medium Oil on panel(71 x 202 cm),
at Ashmolean Museum

ที่มา : Piero di Cosimo: The Forest Fire, Accessed August 16,2018, available from
<https://www.ashmolean.org/forest-fire>

ภาพที่ 12 The Forest Fire (ภาพรายละเอียด)

ที่มา : Piero di Cosimo: The Forest Fire, Accessed August 16,2018, available from
<https://www.ashmolean.org/forest-fire>

ผลงาน The Forest Fire จัดแสดงอยู่ ณ Ashmolean Museum of Art and Archaeology
ลอนดอน สหราชอาณาจักร ภาพรวมของภาพเขียนแสดงให้เห็นพื้นที่ในธรรมชาติอันกว้างใหญ่ อันประกอบด้วย
เนินดิน พื้นหญ้า สัตว์นานาชนิด ต้นไม้ ป่า แม่น้ำ ภูเขาและท้องฟ้า ทั้งนี้ปรากฏการณ์ของไฟป่าที่กำลังลุกลามอยู่
ในระยะกลางของภาพได้สร้างความกลัวและความตื่นตระหนกให้แก่สิ่งมีชีวิตที่อยู่ในบริเวณป่าแห่งนี้ ด้านบนของ
ภาพสามารถมองเห็นฝูงนกที่แตกกระจายบินไปคนละทิศละทาง ส่วนสัตว์อื่น ๆ ต่างพากันหนี เช่น ฝูงหมีกำลัง
ปีนป่ายขึ้นบนเนินดินแม้ว่าจะมีสิงโตรออยู่ตรงหน้า ส่วนวัวที่อยู่ถัดมาทางขวาก็ยืนหันหลังออกมาซึ่งอาจแสดงถึง
ความกระหายน้ำ นอกจากนี้ต้นไม้บริเวณพื้นที่ป่าตรงกลางของภาพได้ถูกเปลวไฟเผาทำลายลำต้นจนแตกหักและ
โค่นล้มลง เกิดเป็นกลุ่มควันสีดำพวยพุ่งขึ้นจากเศษไม้ที่ไหม้เกรียม

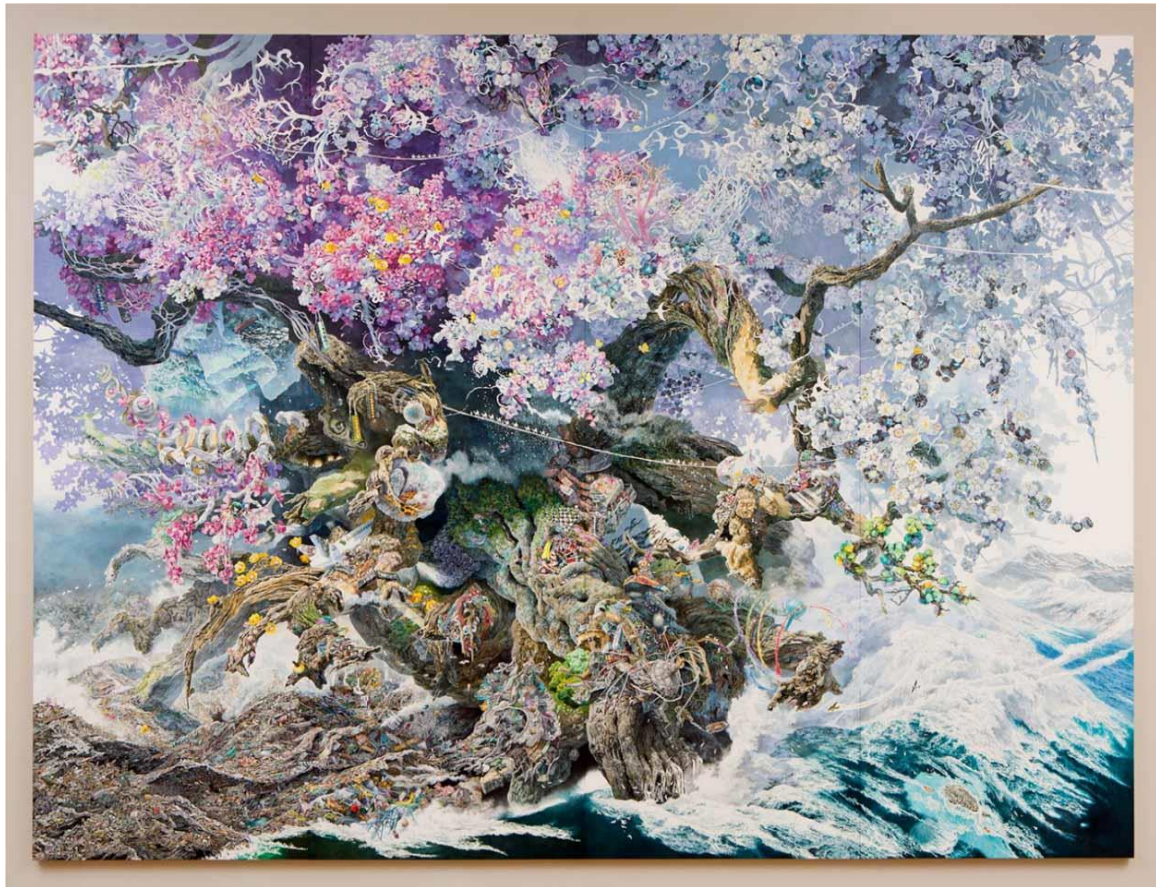
หากสังเกตภาพทางด้านซ้ายบริเวณพื้นหญ้าสีเขียวจะพบว่ามีส่วนที่หน้าตาล้ามนุษย์อยู่สองชนิด ได้แก่ กวางและหมู (ภาพที่ 12) การที่ในภาพเขียนของ Cosimo ประกอบด้วยภาพของครึ่งมนุษย์ครึ่งสัตว์นั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลมาจากความหลงใหลในตำนานกรีกดั่งที่กล่าวมาแล้วข้างต้น รวมถึงความรักในธรรมชาติของศิลปิน และความเชื่อเกี่ยวกับการที่มนุษย์และสัตว์ต่างเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ มนุษย์กับธรรมชาติจึงไม่สามารถแยกออกจากกันได้ นอกจากนี้ ในภาพยังบอกเล่าถึงพัฒนาการของมนุษย์ที่สวมใส่เครื่องแต่งกายและมีเครื่องมือล่าสัตว์ ทางขวาของภาพมีกระท่อม บอกให้ทราบถึงการที่มนุษย์สามารถใช้เครื่องมือได้มากขึ้นกว่าสมัยก่อน สามารถสร้างที่พักของตนเองได้ แทนที่จะอาศัยอยู่ในถ้ำเหมือนยุคหิน

ผลงานจิตรกรรมชิ้นนี้มีลักษณะของหายนจากภัยพิบัติทางธรรมชาติที่มีจุดเริ่มต้นขึ้นจากไฟป่าซึ่งสร้างความเดือดร้อนให้แก่ทั้งสัตว์ป่าและมนุษย์ ภาพเขียนนี้จึงแสดงให้เห็นถึงความวุ่นวายและถ่ายทอดความเคลื่อนไหวของสิ่งมีชีวิตที่พยายามเอาชีวิตรอดไปคนละทิศละทาง สะท้อนให้เห็นว่าทั้งมนุษย์และสัตว์นั้นเป็นเพียงสิ่งเล็กๆ เมื่อเทียบกับความยิ่งใหญ่ทรงพลังของธรรมชาติ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนยังพบว่าภาพนี้ยังนำเสนอให้เห็นถึงความหวังด้วยแสงสว่าง แหล่งน้ำ และภูเขาในฉากหลังสุด เปรียบเสมือนหนทางแห่งการอยู่รอดหลังเหตุการณ์ครั้งนี้

Rebirth โดย Manabu Ikeda

Manabu Ikeda (1973-ปัจจุบัน) เป็นจิตรกรชาวญี่ปุ่น ผลงานจิตรกรรมของเขาที่วาดด้วยปากกาและหมึกสีบนกระดาษมักแสดงให้เห็นถึงการต่อสู้ของมนุษย์และสัตว์ต่าง ๆ ต่อความโหดร้ายธรรมชาติ เป็นการสร้างโลกในจินตนาการขนาดใหญ่ที่เต็มไปด้วยรายละเอียดของเหตุการณ์ปัจจุบันและความทรงจำส่วนตัว

ผลงาน Rebirth เป็นภาพที่ศิลปินใช้เวลากว่าสามปีในการวาดด้วยปากกาและน้ำหมึกสี ผลงานขนาดใหญ่ชิ้นนี้ ประกอบด้วย 4 ส่วนที่ติดตั้งประกอบกันเป็นภาพเดียว เป็นภาพของต้นไม้ขนาดใหญ่ ล้อมรอบไปด้วยคลื่นสึนามิ บริเวณกิ่งก้านมีดอกไม้สีสดใสสีกำลังเบ่งบาน ส่วนลำต้นมีเศษซากความเสียหายติดอยู่ทั้งยานพาหนะ สิ่งก่อสร้าง และสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน หากมองในรายละเอียด ภาพนี้จะบอกเล่าเรื่องราวจำนวนมากเหมือนไม่มีที่สิ้นสุด อีกปัจจัยหนึ่งคือกิจกรรมของมนุษย์ขนาดเล็กที่กระจายอยู่ในภาพที่ทำให้ผลงานนี้มีชีวิตชีวา ทั้งนี้ ศิลปินได้รับแรงบันดาลใจจากเหตุการณ์มหาภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิเมื่อปี 2011 ซึ่งเป็นช่วงที่ญี่ปุ่นประสบกับภาวะที่ลำบากเป็นอย่างมาก หากแต่หลังจากนั้นเพียงไม่นาน ญี่ปุ่นก็สามารถฟื้นฟูประเทศให้กลับมาสู่ภาวะปกติได้ด้วยความสามารถและความอดทนของคนในประเทศ ด้วยความที่ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ต้องเผชิญภัยพิบัติบ่อยครั้ง ไม่ว่าจะเป็นแผ่นดินไหว พายุ รวมถึงคลื่นยักษ์สึนามิ โดยจะพบว่าชาวญี่ปุ่นสามารถร่วมกันต่อสู้กับความรุนแรงของการทำลายล้างจากภัยพิบัติทางธรรมชาติด้วยการฟื้นฟูประเทศทุกครั้งให้ดีขึ้น ตามชื่อภาพที่สื่อถึงการเกิดใหม่หลังจากการสูญเสีย

ภาพที่ 9 **Manabu Ikeda**, Rebirth, 2016 Medium Pen & ink(300 x 400cm),
at Courtesy the Chazen Museum of Art

ที่มา : Manabu Ikeda: Rebirth, Accessed August 16,2018, available from
<https://www.thisiscolossal.com/2016/11/rebirth-manabu-ikeda>

แม้ว่าภาพเขียนนี้จะดูฟุ้งฝันไปด้วยสีสันสดใสและการแบ่งบานของดอกไม้ หากแต่ยังแทรกความ
หายนะไว้ในองค์ประกอบเล็ก ๆ ซึ่งในการวิเคราะห์นั้นจะกล่าวถึงการสะท้อนภาพหายนะที่เกิดขึ้นและความหวังที่
ยังดำรงอยู่ โดยใช้วิธีการมองภาพเป็น ๒ ส่วน โดยพื้นที่ครึ่งล่างแสดงให้เห็นภาพหายนะจากเศษซากความ
สูญเสียที่เกิดขึ้น ส่วนครึ่งบนแสดงให้เห็นภาพของลำต้นและกิ่งที่ชูขึ้นด้วยดอกไม้สีสันสดใสเพื่อสื่อถึงความหวัง
และการเกิดขึ้นใหม่ ดังชื่อภาพที่ว่า Rebirth อาจกล่าวได้ว่าการให้น้ำหนักของภาพที่มีทั้งความเสื่อมสลายและ
การเกิดใหม่นี้เป็นการแสดงธรรมชาติของชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นวัฏจักรอย่างไม่มีที่สิ้นสุด อย่างไรก็ตาม เรา
อาจไม่สามารถเลือกให้โลกเป็นไปอย่างที่ต้องการได้ หากแต่เรา仍需ดำเนินชีวิตต่อไปด้วยความหวัง ดังตัวอย่าง
รายละเอียดต่อไปนี้

ภาพที่ 14 Rebirth (ภาพรายละเอียด)

ที่มา : Manabu Ikeda: Rebirth, Accessed August 16,2018, available from
<https://www.thisiscolossal.com/2016/11/rebirth-manabu-ikeda>

จากรายละเอียดของภาพ แสดงให้เห็นผลกระทบของภัยพิบัติที่ได้ทำลายอาคารที่อยู่อาศัย ถนนหนทาง ยานพาหนะต่าง ๆ รวมถึงสวนสนุกที่เป็นแหล่งรวมความสนุกเพลิดเพลินให้แก่ประชาชน จนกลายเป็นเศษซากที่กองพะเนินกันอยู่ ซึ่งพื้นที่ที่ได้รับความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามินี้ได้แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากคลื่นยักษ์สึนามิ โดยการสะท้อนภาพหายนะนี้กระจายอยู่ทั่วบริเวณลำต้นของต้นไม้ภายในภาพ

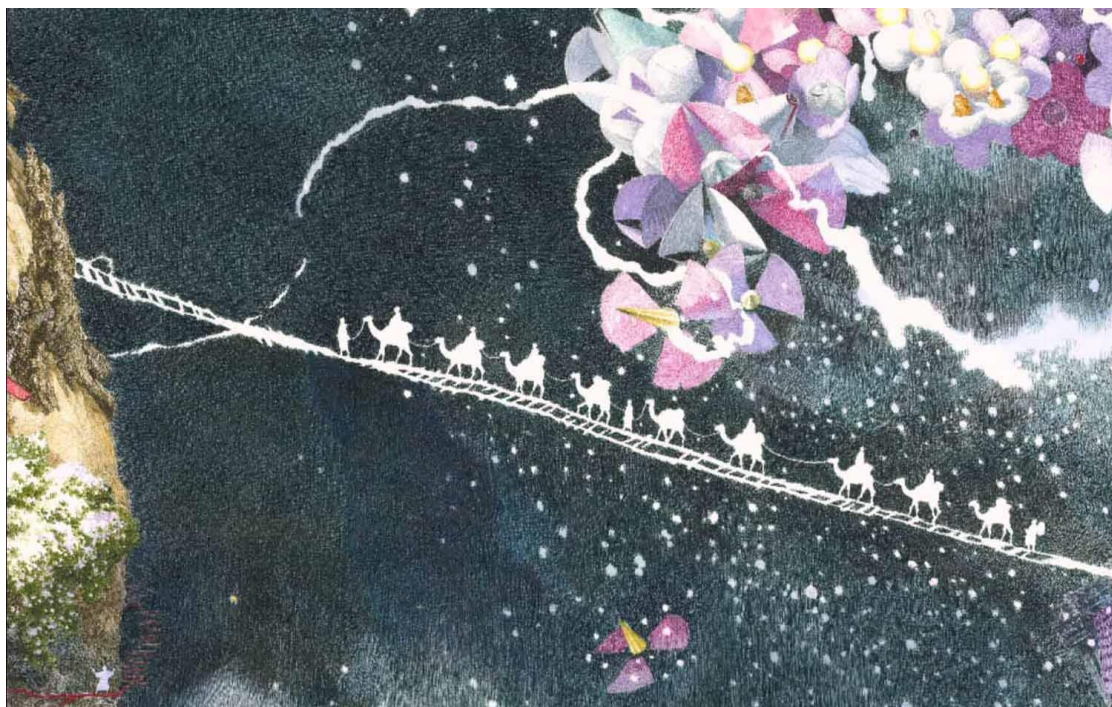

ภาพที่ 15 Rebirth (ภาพรายละเอียด)

ที่มา : Manabu Ikeda: Rebirth, Accessed August 16,2018, available from
<https://www.thisiscolossal.com/2016/11/rebirth-manabu-ikeda>

จากภาพรายละเอียด เราสามารถเห็นภาพคนจำนวนมากกำลังทำกิจกรรมต่าง ๆ กัน เช่น คนกำลังปลูกผักบริเวณหน้าต่างของเครื่องบิน บริเวณเปลือกไม้มีคนจำนวนมากกำลังทำกิจกรรมคล้ายขุดดิน เลื่อยไม้แบกแผ่นไม้ ในส่วนหน้าบริเวณขบวนรถไฟ เปิดออกให้เห็นผู้คนที่นั่งอยู่ภายใน ทั้งนี้ การทำกิจกรรมของผู้คนในภาพได้แสดงให้เห็นถึงการใช้ชีวิตท่ามกลางวิกฤติของเหตุการณ์ที่แม้พื้นที่จะไม่สมบูรณ์ แต่มนุษย์ก็ยังต้องดิ้นรนและมีชีวิตอยู่ต่อไป

สิ่งที่สามารถสังเกตได้อย่างชัดเจนอีกประการหนึ่งคือพื้นที่ภาพคนและสัตว์ที่ถูกเว้นไว้ให้เป็นสีขาว ซึ่งปล่อยให้ผู้ชมได้จินตนาการอย่างอิสระ เป็นช่องว่างที่ไม่จำกัดเพศ ชนชาติ หรือสีผิว นอกจากนี้ เรายังสามารถสังเกตเห็นองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีขนาดเล็กใหญ่ไม่เป็นไปตามความเป็นจริงและไม่เป็นเหตุเป็นผล ในทัศนะของผู้เขียน การสร้างภาพในแนวทางดังกล่าวได้ผสมมุมมองและจินตนาการของศิลปินที่มีต่อเหตุการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นอย่างไม่ปกติ และไม่เป็นไปตามความคาดหมายของมนุษย์

ภาพที่ 16 Rebirth (ภาพรายละเอียด)

ที่มา : Manabu Ikeda: Rebirth, Accessed August 16, 2018, available from
<https://www.thisiscolossal.com/2016/11/rebirth-manabu-ikeda>

ท่ามกลางภาพแห่งหายนะ บริเวณส่วนกลางของภาพซึ่งเป็นเหมือนรอยต่อระหว่างภาพหายนะและความหวัง ปรากฏภาพขบวนคาราวานที่มุ่งหน้าขึ้นไปยังภาพมรดกดอกไม้ คล้ายกับกองคาราวานที่ตามหาโอเอซิส จึงสามารถเปรียบเทียบได้ว่าการเดินทางนี้เป็นดังภาพแทนแห่งความหวังที่มนุษย์ต้องเดินทางตามหาต่อไป ไม่ว่าจะเผชิญความทุกข์ยากอย่างไรก็ตาม

สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์

จากภาพเขียนทั้ง 4 ผลงานที่นำเสนอมา แสดงให้เห็นว่าภาพของหายนะจากภัยพิบัติได้รับการถ่ายทอดผ่านผลงานจิตรกรรมมาอย่างยาวนาน และมีอยู่อย่างไม่จำกัดพื้นที่ แม้ว่าภาพเหล่านี้จะถูกเขียนขึ้นด้วยวิธีคิดและการตีความที่แตกต่างกันออกไป ไม่ว่าแนวคิดทางศาสนาด้วยการอ้างอิงจากคัมภีร์ ไบเบิล การเปรียบเทียบหายนะกับสังคมของอเมริกา หรือการอ้างอิงจากเหตุการณ์จริง อย่างไรก็ตามภาพเขียนเหล่านี้ยังแสดงมุมมองแห่งความหวังประกอบอยู่ในภาพด้วยเสมอ

References

- Ashmolean museum of art and archaeology, (n.d.). *The forest fire*. Retrieved from <https://www.ashmolean.org/forest-fire>
- Bleijenberg, L. (2013). *The primitivist paintings of Piero di Cosimo: a gallery*. Retrieved on April 17, 2019 from <https://originsofarchitecture.wordpress.com/2013/04/01/panofsky-on-the-paintings-and-primitivism-of-piero-di-cosimo>.
- Christiansen, K. (2015). *A Hunt Scene*. Retrieved from <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/437283>
- Christiansen, K. (2015). *The Return from the Hunt*. Retrieved from <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/437284>
- D'Ancona, P. (1960). *Paulo Uccello*. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Elkins, J. (2017). *What is Interesting Writing in Art History?*. North Carolina: Lulu Press.
- Farthing, S. (2006). *1001 Paintings You Must See Before You Die*. London: Cassell Illustrated.
- Jobson, C. (2016). *Rebirth: artist Manabu Ikeda unveils a monumental pen & ink drawing nearly 3.5 years in the making*. Retrieved from <https://www.thisiscolossal.com/2016/11/rebirth-manabu-ikeda>
- Manabu, I. (2017). *The Birth of Rebirth*. Kyoto: Seigensha Art Publishing.
- Rowlands, L. (1979). *The garden of earthly delights: hieronymus bosch*. New York: Phaidon Press
- Smithsonian American Art Museum, (n.d.). *The subsiding of the waters of the deluge*. Retrieved from <https://americanart.si.edu/artwork/subsiding-waters-deluge-5080>
- Samakhomphrakhrittathamthai. (2011). Phrakhrittathamkhamphī Phākphanthasanyādoēm̄lāmai Chabapmātrathān̄. [The Holy Bible, Thai Standard Version]. Retrieved from <https://www.bible.com/th/bible/174/MAT.23.THSV11>.
- Vasari, G. (1871). *The Lives of the Most Excellent Painters, Sculptors, and Architects Vol.2*. London: Bell & Daldy.